

HÖGSKOLAN
DALARNA

Institutionen för hälsa och samhälle
Examensarbete inriktning omvårdnad
Grundnivå II, 15 högskolepoäng
HT, 2009

HÖGSKOLAN
DALARNA

Djurterapiens effekter hos den äldre människan

En systematisk litteraturstudie

Författare
Andersson Josefin
Eriksson Jonas

Handledare
Béatrice Ewalds-Kvist

Examinator
Maria Forsner

EXAMENSARBETE

Högskolan Dalarna
Examensarbete
Nr 200x:xx

HÖGSKOLAN
DALARNA

Department of Health and Social Sciences
Essay course – Nursing Undergraduate level II,
15 ECTS - credits
Autumn 2009

The Animal Therapy Effects on the Elderly Human

A systematic literature review

Authors

Andersson Josefin
Eriksson Jonas

Supervisor

Béatrice Ewalds-Kvist

Examiner

Maria Forsner

HÖGSKOLAN
DALARNA

UNDERGRADUATE THESIS

Högskolan Dalarna
Examensarbete
Nr 200x:xx

HÖGSKOLAN
DALARNA

Högskolan Dalarna

791 88 Falun

Tel 023-77 80 00

Rapport 200x:nr

ISBN

ISSN

Sammanfattning

Syftet med föreliggande systematiska litteraturstudie var att utforska vilka effekter djurterapi har på den äldre människan. Med sökorden **animal- assisted, therapy, elderly** och **nurs*** valdes 15 vetenskapliga artiklar ut från fulltextdatabaserna Electronic Library Information Navigator (ELIN) och Cumulative Index of Nursing and Allied Health (CINAHL) för vidare granskning. Litteraturvalet till resultatet valdes ut via läsning av titlar och abstrakt, kvalitetsgranskningen av artiklarna utfördes efter kvalitetsgranskningsmallar med 28 bedömningskriterier. I artikelgranskningen framkom effekter som evidensgraderades med en graderingsskala modifierad efter Bahtsevani (2008). Det resultat studien fann evidens för gällande effekterna hos den äldre av djurterapi inbegrep *ökad kommunikation och social interaktion, ökad självkänsla, förbättrade emotionella funktioner* samt *ökat samspel mellan djur och människa*. Resultatet diskuterades utifrån Rosemarie Rizzo Parse's teori *Human Becoming* där omvårdnadens mål var att förbättra patientens livkvalitet utifrån dennes egna perspektiv. Studiens resultat tillsammans med Parse's teori kan ge sjuksköterskan möjlighet att använda djurterapi i omvårdnaden av äldre för att bibehålla och utveckla dennes psykiska funktioner, vilket medför att den äldre människan ges innehållsrika och värdiga sista år i livet.

Nyckelord: *Djurterapi, Omvårdnad, Rosemarie Rizzo Parse, Sjuksköterska, Systematisk Litteraturstudie*

HÖGSKOLAN
DALARNA

Högskolan Dalarna

791 88 Falun
Tel 023-77 80 00

Rapport 200x:nr
ISBN
ISSN

Abstract

The purpose of the present systematic literature study was to explore the animal-assisted measures that therapeutically contributed to the quality of life of the elderly. By means of the keywords **animal-assisted, therapy, elderly** and **nurse** * 15 scientific articles were chosen from the full-text databases Electronic Library Information Navigator (ELIN) and Cumulative Index of Nursing and Allied Health (CINAHL) for further investigation. By reading the literatures titles, abstracts and by assessing the quality of the articles in agreement with 28 predetermined criteria, a basis for evidence-grading of animal-assisted nursing measures was at hand (Bahtsevani, 2008). The results revealed the following evidence-based animal-assisted nursing-measures for old humans: *increased communication and social interaction skills, increased self-esteem, improved emotional functions, and increased animal-human interaction*. The results were discussed in terms of Rosemarie Rizzo Parse's nursing theory "*Human Becoming*" advising nurses to improve the quality of life from the patients' own perspective. The present results linked with Parse's nursing theory provided the nurse with the opportunity to use animal- assisted nursing measures for the elderly to maintain or develop the old patients' mental functions, in order to bestow a rich and dignified quality of life for their final years.

Keywords: *Animal Assisted-Therapy, Nurse, Nursing, Rosemarie Rizzo Parse, Systematic Literature Review*

Innehållsförteckning

1	Djurterapi.....	6
1.1	Bakgrund	6
1.2	Djur i omvårdnaden.....	6
1.3	Zoonoser.....	8
1.4	Omvårdnadsteoretisk förankring.....	8
1.5	Definitioner	10
1.6	Problemformulering	11
1.7	Syfte	11
1.7.1	Frågeställning.....	11
2	Metod	12
2.1	Design	12
2.2	Urval av litteratur	12
2.3	Datainsamlingsmetod.....	12
2.3.1	Inklusionskriterier	12
2.3.2	Exklusionskriterier	12
2.4	Tillvägagångssätt.....	13
2.5	Analys.....	13
2.6	Etiska överväganden.....	13
3	Resultat.....	15
3.1	Resultat som vilar på ett starkt vetenskapligt underlag	16
3.1.1	Djurterapi ökar kommunikation och social interaktion	16
3.1.2	Djurterapi leder till ökad självkänsla	16
3.1.3	Djurterapi leder till förbättrade emotionella funktioner	17
3.1.4	Djurterapin ökar samspelet mellan djur och människa	17
4	Diskussion.....	18
4.1	Sammanfattning av huvudresultat	18
4.2	Resultatdiskussion.....	18
4.2.1	Djurterapi ökar kommunikation och social interaktion	18
4.2.2	Djurterapi leder till ökad självkänsla	19
4.2.3	Djurterapi leder till förbättrade emotionella funktioner	19
4.2.4	Djurterapi ökar samspelet mellan djur och människa.....	20
4.3	Omvårdnadsteoretisk diskussion.....	20
4.4	Metoddiskussion.....	21
4.5	Förslag till fortsatt forskning	22
4.6	Studiens kliniska betydelse.....	22
4.7	Konklusion	23
5	Referenslista	24
5.1	Litteraturförteckning.....	24
5.2	Elektroniska referenser	Fel! Bokmärket är inte definierat.
6	BILAGOR	28
6.1	BILAGA I	28
6.2	BILAGA II.....	29
6.3	BILAGA III	30
6.4	BILAGA IV	31
6.5	BILAGA V	32

*Vi vill tacka vår handledare Beatrice Ewalds-Kvist för sitt engagemang och för det stöd hon givit oss under tiden vi arbetat med vår systematiska litteraturstudie. Falun 2009-11-13,
Josefin Andersson & Jonas Eriksson.*

1 Djurterapi

1.1 Bakgrund

Människa och djur har i över 12000 år haft en nära relation till varandra, inte bara genom att människan använt djuren i arbetssyfte utan hon har även funnit närhet, tilltro och vänskap i djurens sällskap (Morrison, 2007). Den första vetenskapliga artikeln som handlade om den nära relationen mellan djur och människa publicerades i *Mental Hygiene* 1944 och hette "The Mental Hygiene of Owning a Dog" av sociologen James Bossad. I denna diskuterades de positiva banden som skapades mellan djur och deras ägare (*ibid.*). Före denna tidpunkt hade även Florence Nightingale, grundaren av det moderna sjuksköterskeyrket, skrivit i sin bok "Notes on Nursing" om de små husdjurens betydelse hos sjuka och framför allt kroniskt sjuka patienter. Hon skriver om vikten av att få sköta om ett djur trots den egna sjukdomen (Nightingale, 1860). En av de första som dokumenterade hundens betydelse i kontakten med patienter var psykoterapeuten Boris Levinson som började sitt arbete i slutet av 1960-talet. Han använde sig av hunden som ett medel för att skapa en god första kontakt och för att underlätta samtal med patienten (Hultman, 2008).

Friedmann och Katchers verk publicerades i början av 1980-talet och blev hörnstenen i forskning om djur inom vården (Wolff & Frishman, 2004). Den handlade om djurens inflytande på återhämtning och överlevnad ett år efter diagnosen hjärtinfarkt. Det visade sig i studien att patienter som hade husdjur att komma hem till, hade en högre överlevnadsprocent än de som hade familj eller de som levde ensamma (Wolff & Frishman, 2004; Hultman, 2008). På 1980-talet grundades den internationella ideella organisationen *Delta Society* av Dr. Katcher, psykiatrikern McCulloch och veterinären Bustad, dessa tre var bland de första som forskade om djurens positiva inverkan på människan. Organisationen fokuserade på "människa-djur- interaktionen" och målet var att förmedla budskapet och användningen om djurens nyttoeffekt på människans hälsa, självständighet och livskvalitet (Morrison, 2007).

1.2 Djur i vården

Vid val av djur till terapi bör man tänka på att välja ett djur som passar in i miljön och inte har negativa beteenden som till exempel asociala och tillbakadragna katter, hoppiga, skälliga och bitbenägna hundar (Johnson, Odendaal & Meadows, 2002). Beck Friis *et al.* (2007) och Johnson *et al.* (2002) förespråkar riktlinjer som är värda att tänka på när ett djurterapiprogram skall startas. De huvudsakliga riktlinjerna gällande djuren omfattar att ha en huvudansvarig

person för djuret på äldreboendet. Djuret skall vara vaccinerat, ha god hälsa, få kontinuerlig veterinärkontakt och det skall finnas hygienrutiner som tvättning och kloklippning för att inga skador skall uppstå (Beck Friis *et al.* 2007; Johnson *et al.* 2002). Enligt Beck Friis *et al.* (2007) skall djurets regelbundna hälsokontroller handhas av den huvudansvariga och då undersöks päls, ögon, hud, tassar, mun och öron. Det är viktigt att djuret får vila och återhämta sig, detta sker bäst under måltider då djuret inte skall vara med på grund av att risken är stor att det blir matat med felaktig kost (*ibid*).

Intresset för djur i vården börjar öka i Sverige men det finns ingen bra statistik över i vilken omfattning djurterapi används. Av 300 kommuner så är det uppskattningsvis ett 20-tal som har infört hund i vården. Även andra djurarter såsom akvariefiskar, katter och burfåglar används men man vet ej hur och i vilken omfattning (Beck-Friis *et al.* 2007).

Emellertid pekade Charles Darwin redan år 1872 på betydelsen av den ordlösa kontakten mellan människa och djur; denna stödjande ordlösa kontakt mellan människa och djur är stressreducerande. Kontakten med djur påverkar människan positivt både psykiskt och fysiskt. Att beröra och smeka sin hund eller katt sänker puls och blodtryck såväl som lugnar personen som klappar djuret, som även det får samma effekt av kontakten. Djuren har en förmåga att skapa gemenskap och stöd för en person, de kan bryta isoleringen och reducera ensamhet och rädsla (Beck-Friis *et al.* 2007; Fogle, 1988; Norling, 2002). Djuren kan ofta få människan att skratta och när man skrattar frigörs endorfiner, som är kroppens egen smärtlindring. När endorfinerna frigörs i mindre mängder upplever man välbehag, vilket sker till exempel när vi klappar och kelar med djuren. En person med mycket värk skulle kunna få igång endorfinproduktionen så mycket att värken lindras (Barvefjord & Rasehorn, 2003). I Minimalisrapporten (2009) beskrivs att när vi berör djur så frisätts även oxytocin, som är ett ”lugn och ro hormon” i hjärnan som påverkar vårt beteende och fysiska funktioner. Detta medför att stressnivåerna sänks och det sociala samspelet stimuleras (*ibid*). Den äldre människans hälsa och livskvalitet är beroende av sociala aktiviteter och miljö. Djur kan här ha en viktig roll då de visar empati, lyssnar, ger inga negativa svar och de kan avläsa och signalera kroppsspråk. De är ett stöd som inte dömer människan och kan därmed ses som naturliga terapeuter (Beck-Friis *et al.* 2007; Fogle, 1988; Norling, 2002).

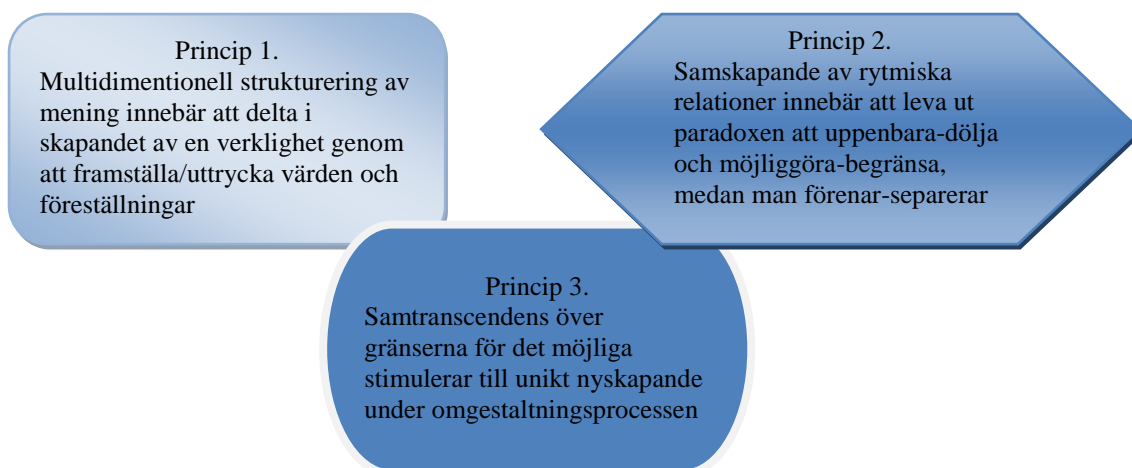
1.3 Risker med djur i vården

Sällskapsdjuren kan bära på smittoämnen som kan framkalla sjukdom hos människan (zoonoser), dessa smittoämnen kan till exempel vara bakterier (streptokocker och salmonella), invärtes och utvärtes parasiter och svampar (ringorm). Zoonoserna beskrivs i tusental och finns i mun, ögon, tarm och päls hos värdjuret. Detta skall beaktas när djur skall införas på olika vårdinstitutioner. För att minimera riskerna för de boende är det av vikt att djuret är friskt, har en regelbundet kontrollerad päls (risk för fästingar), är avmaskat, vaccinerat, skall ej slicka i ansiktet och att människan är noga med personlig hygien (Beck-Friis *et al.* 2007). Enligt Johnson *et al.* (2002) är risken att drabbas av zoonoser inte så stor. Forskarna studerade under en 12 månaders period 284 sjukhem där de utvärderade riskerna för zoonoser från djur. De kom fram till att av 100 000 timmar med djurkontakt så fanns endast en (1) djurrelaterad incidens, medan det fanns 506 icke djurrelaterade incidenser (*ibid*). Dessutom är det inte bara djuren som kan smitta människan utan även tvärtom enligt Beck-Friis *et al.* (2007). De tar upp meticillinresistenta stafylococcus aureus (MRSA) som är ett av våra största vårdhygienproblem; MRSA har även konstaterats hos två hundar i Sverige vilka troligtvis har blivit smittade av människor (*ibid*).

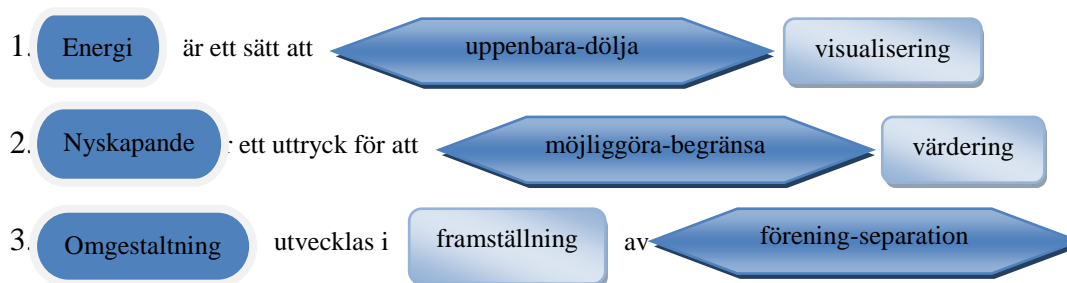
1.4 Omvårdnadsteoretisk förankring

I Rosemarie Rizzo Parse's teori *Human Becoming* är det grundläggande i omvårdnadens mål att förbättra patientens livskvalitet utifrån dennes perspektiv. Teorins ursprungliga benämning var "Man Living Health" men på grund av att begreppet "man" kunde tolkas som *människa* och som *man* så byttes namnet 1992 till *Human Becoming* (The International Consortium of Parse Scholar, 2009). Teorins grundstenar kommer ifrån de existensialistiska fenomenologiska filosoferna Heidegger, Sartre, Merleau-Ponty och Marcel. En annan influens till *Human Becoming* är hämtat från Martha Rogers omvårdnadsteori. Parse's teori är uppbyggd av egna erfarenheter från undervisning av patienter där syftet var att övertala dem till att lyssna till den medicinska expertisens råd som ansågs vara det bästa för dem. Trots detta upptäckte hon att patienterna agerade utefter sin egen uppfattning och verklighet. Hennes syfte med teorin var att formge ett synsätt som byggde på humanvetenskap för omvårdnaden. Humanvetenskapen var, enligt Parse, inriktad på att ta reda på individens upplevelser av händelser i livet så som dessa upplevs av dem själva (*ibid*).

De tre teoretiska strukturerna där var och en är baserad på begrepp från varje princip

Figur 1.

De teoretiska strukturerna baserade på de tre principerna i Pares teori "Human Becoming"

(Johnson et al. 1995 s. 66)

I Pares teori ingår nio antaganden som handlar om människan och hälsa, fyra av dem inriktar sig på hälsa som mänsklig utveckling och fem på människan (tabell 1, BILAGA IV). Hon har från dessa antaganden skapat tre viktiga principer och dessa är mening, rytmicitet och samtranscendens och samtliga principer omfattar tre viktiga begrepp vardera (figur 1).

"Parse ser människan som en öppen varelse som medverkar till att skapa sin egna hälsa"

(Johnson et al. 1995 s. 54). Pares definition av hälsa är att det är en *"utvecklingsprocess så som den upplevs och beskrivs av individen själv"* (Johnson et al. 1995 s. 54). Några av de viktiga begreppen i hennes teori och människosyn är att människan har en förmåga att forma sin miljö, ta eget ansvar för sina val och beslut och att kunna välja fritt i olika situationer. Detta gäller även att gemensamt kunna generera mönster i relationer och existens samt kunna överträda den egna verkligheten i nuet, även kallat transcendens (Johnson et al. 1995). Parse menar att *"mänsklig utveckling är inte en intersubjektiv process där människan transcenderar gränserna för sina möjligheter"* (Johnson et al. 1995 s. 64). Intersubjektiv betyder; mellan två enskilda medvetna väsen, detta innebär inte att utbytet rimligtvis måste ske mellan två

människor utan även kan ske mellan människa och ett djur. Parse menar att det alltid finns en risk i relationen till en annan människa, denna risk avspeglas i de olika sätt som människan väljer att uttrycka för att bli mer komplex (Rizzo Parse, 1995; Johnson *et al.* 1995). Mellan människa och djur finns möjligtvis inte denna risk då djuret inte dömer människan för vad han/hon är på grund av dess förmåga att vara naturliga terapeuter (Hultman, 2008). *Uppenbara-dölja* (revealing-concealing) är enligt Parse när en individ öppnar sig för nya möjligheter samtidigt som denne stänger sig för andra. Människan *uppenbar-döljer* sitt innersta jag i relationen till andra människor (Rizzo Parse, 1995; Johnson *et al.* 1995). I relationen till djur behöver kanske inte människan *uppenbara-dölja* sig eftersom risken att få samma negativa respons från ett djur som från en människa är låg då djur kan inge en känsla av trygghet (Beck Friis *et al.* 2007; Fogle, 1998). En av grunderna i Parses teori är att: hos människan är mänsklig utveckling en grund för hälsa (Johnson *et al.* 1995). Kontakten med stimulerar såväl den mänskliga som den emotionella utvecklingen eftersom man får uppleva ett ansvar för djuret samtidigt som en nära kontakt finns (Velde, Cipriani & Fisher, 2005).

Sjuksköterskan har ett ansvar att stödja och påbörja åtgärder för att tillgodose befolkningsgruppers, särskilt de svagare gruppernas, hälsa och sociala behov. Sjuksköterskan ska vara aktiv och utveckla omvårdnaden i enlighet med evidensbaserad kunskap (International Council of Nurses, 2009). Enligt Parse innebär sjuksköterskans roll att vägleda människor i deras val och möjligheter i hälsoprocessen, detta sker genom *intersubjektiv* medverkan i patienter och anhörigas liv. Målet är att förbättra livskvaliteten hos patienter och anhöriga så att de själva upptäcker förändringarna och hittar en egen harmoni och mening i situationen (Johnson *et al.* 1995).

1.5 Definitioner

Artificial Intelligence roBOt (AIBO) är en autonom robot som reagerar på yttre stimuli och kan därefter agera enligt sina egna bedömningar med olika emotionella uttryck som till exempel att se ledsen eller glad ut. AIBO kan känna igen ansikten och röster vilket gör att den kan agera annorlunda på olika personer (Sony Corporation, 1999).

KASAM står för Känsla Av SAMmanhang, starkt *KASAM* innebär att personen har stark förmåga att hantera utmaningar och svag *KASAM* är dess motsats (Antonovsky, 2005)

Emotionella funktioner definieras i denna studie som positiva och negativa känslor och uttryck.

Evidensbaserad omvårdnad är att sträva efter att bygga vården på bästa möjliga vetenskapliga grund (Statens beredning för utvärdering av medicinsk metodik. 2009)

Zoonoser är smittämnen eller sjukdomar som kan smitta mellan djur och människa (Statens veterinärmedicinska anstalt, 2009).

Med *äldre* menas i denna studie med personer över 65 års ålder.

Äldreboende är ett samlingsnamn för boendeformer där äldre människor med speciella behov har tillgång till vård och omsorg (Nationalencyklopedin, 2009).

1.6 Problemformulering

Människan blir allt äldre och det blir fler äldre. Kraven på äldreboenden med hög kvalitet ökar, det vill säga att det bör finnas möjligheter till god vård och bra psykisk och fysisk stimulering (Bergman Stamblewski. 2008). Djurterapi skulle därför kunna vara ett bra komplement i äldrevården då det är en terapiform som kan hjälpa äldre på många olika sätt. Skribenterna har därför som avsikt med detta arbete att finna effekter som djurterapi har på den äldre människoan som kan förbättra omvårdanden. Detta är av vikt då all omvårdnad skall vila på vetenskaplig och beprövad erfarenhet (LYHS 1998:531 2 kap).

1.7 Syfte

Syftet med studien var att utforska effekter som djurterapi har på den äldre människans hälsa och välbefinnande.

1.7.1 Frågeställning

- Vad gav djurterapin för positiva effekter hos den äldre människan?

2 Metod

2.1 Design

Studien genomfördes som en systematisk litteraturstudie, vilket innebär att artiklar granskas med kriterier utgående från på förhand uppgjorda kvalitetsgranskningsmallar. Granskningsmallarna är modifierade efter förlagor av Forsberg och Wengström (2003) samt Willman, Stoltz och Bahtsevani (2006). (Bilaga I & II)

2.2 Urval av litteratur

Sökningen och urvalet av de vetenskapliga artiklarna gjordes i Högskolan Dalarnas bibliotek och i artikelsökningen användes sökmotorn Electronic Library Information Navigator (ELIN) och databasen Cumulative Index of Nursing and Allied Health (CINAHL). Sökningen omfattade kvalitativa och kvantitativa artiklar som tillhandahölls i fulltext. Artiklarna valdes ut efter deras relevans till studiens område. Dessa kvalitetsgranskades sedan utifrån på förhand uppgjorda granskningsmallar som är modifierade efter förlagor av Forsberg och Wengström (2003) och Willman *et al.* (2006). (Bilaga I & II). Vald sökstrategi, sökord, antal sökträffar, lästa abstrakt, granskade artiklar och de artiklar som användes i resultatet samt dessas kvalitet presenteras i figur 2.

2.3 Datainsamlingsmetod

2.3.1 Inklusionskriterier

Inklusionskriterier för artiklarna bestod av att dessa beskrev djurterapi. Artiklar som beskrev djurterapi utifrån den äldre människans perspektiv samt redovisade en uppfattning om djurterapins olika användningsområden, användes då de passade in på studiens syfte. För att få aktuellt forskningsresultat i sökningarna valdes tidsperioden 2000-2010. Både kvalitativa och kvantitativa artiklar skrivna på engelska användes av språkliga skäl då författarna av studien endast kan svenska och engelska.

2.3.2 Exklusionskriterier

Artiklar med inriktning mot pediatrik samt djurforskning om djur som inte inriktade sig på djurterapi valdes bort då dessa inte stämde med studiens syfte. Artiklar som ej fanns tillgängliga i fulltext samt var skrivna före 2000 valdes bort. Även översiktsartiklar, dubletter och populärvetenskapliga artiklar valdes bort. Artiklarna som ej uppfyllde 60 % av de 28 kriterierna i kvalitetsgranskningen exkluderades.

2.4 Tillvägagångssätt

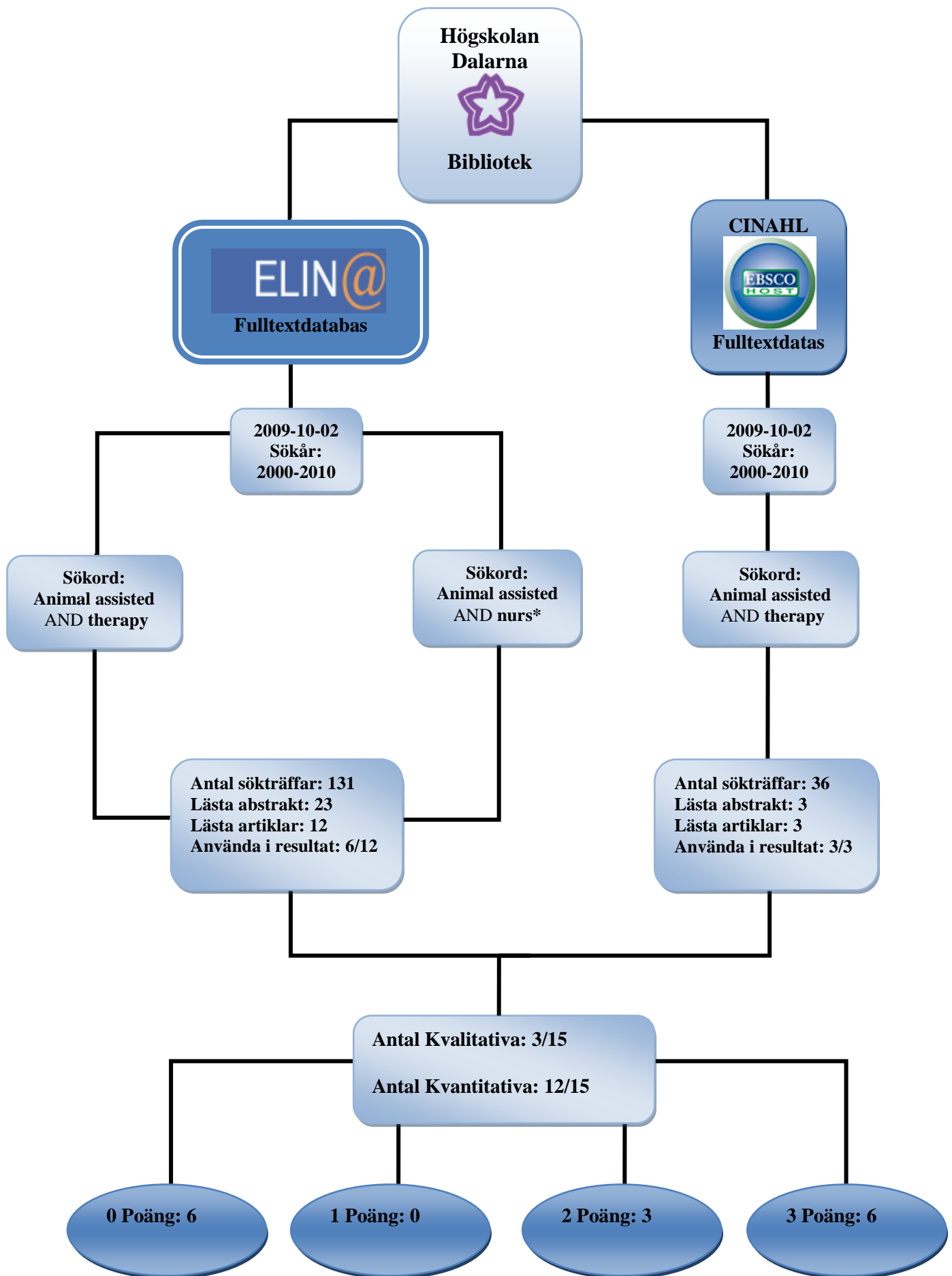
Sökorden som användes i artikelsökningen var: **animal- assisted, therapy, elderly** och **nurs***. All artikelsökning skedde 2 oktober 2009. Sökkombinationen **animal- assisted AND therapy** användes i ELIN och gav 96 träffar, av dessa valdes 10 artiklar ut för granskning. Samma sökkombination användes i CINAHL och gav 36 träffar, tre av dessa valdes för granskning. Kombinationen **Animal- assisted therapy AND elderly** användes i ELIN och gav fyra träffar varav ingen valdes ut. Sista sökningen som gjordes var i ELIN med kombinationen **Animal- assisted AND nurs***, denna gav 31 träffar och två valdes ut. Totalt hittades 167 artiklar och av dessa lästes samtiliga titlar, 26 abstrakt och 15 artiklar valdes ut för kvalitetsgranskning. (Bilaga I & II).

2.5 Analys

Granskningen av valda artiklar utfördes i två steg: första steget innebar en kvalitetsgranskning av artiklarna med 28 kvalitetskriterier i modifierade granskningsmallar efter förlagor av Forsberg och Wengström (2003) och Willman *et al.* (2006). (Bilaga I & II). I steg två evidensgraderades de effekter av djurterapi som framkom i artiklarna på basen av kvalitetsbedömningarna efter rekommendationer av Bahtsevanis (2008). (BILAGA III).

2.6 Etiska överväganden

Skribenterna har försäkrat att i litteraturstudien förhålla sig objektiva till litteratur samt resultat. Det finns dock en medvetenhet om att den personliga tolkningen av litteraturen kan påverka urval av litteratur.

Figur 2.

Sökstrategi och kvalitetsbedömningens resultat. Artiklar som ej motsvarade 60 % erhöj 0p, de som uppfyllde 60 % eller mer erhöj 1 p, 70 % eller mer erhöj 2 p samt 3 p till de som uppfyllde 85 % eller mer.

3 Resultat

Syftet med studien var att utforska effekter som djurterapi har på den äldre människans hälsa och välbefinnande. I evidensgraderingen framkom att de främsta positiva effekterna av djurterapi var *ökad kommunikation och social interaktion (I)*, *ökad självkänsla (II)*, *förbättrade emotionella funktioner (III)*, *ökat samspel mellan djur och människa (IV)*. Dessa effekter uppnådde starkt vetenskapligt underlag (evidensgrad 1), (tabell 2).

Tabell 2 Djurterapiens positiva effekter

<i>Symbol</i>	<i>Djurterapiens effekter på den äldre människan</i>	<i>N/9 artiklar</i>	<i>%</i>	<i>Evidensgrad¹</i>	<i>Forskning</i>
I	Ökad kommunikation och social interaktion	4	45	1	LeRoux & Kemp 2009 Edwards & Beck 2002 Kawamura <i>et al.</i> 2009 LaFrance <i>et al.</i> 2006
II	Ökad självkänsla	3	33	1	Berget <i>et al.</i> 2008 Kawamura <i>et al.</i> 2009 LaFrance <i>et al.</i> 2006
III	Förbättrade emotionella funktioner	2	22	1	Kawamura <i>et al.</i> 2007 Kawamura <i>et al.</i> 2009
IV	Ökat samspel mellan djur och människa	2	22	1	Berget <i>et al.</i> 2008 Kawamura <i>et al.</i> 2009 Banks <i>et al.</i> 2008
V	Minskad känsla av ensamhet	1	11	3	Banks <i>et al.</i> 2008
VI	Minskad ångest	2	22	3	Kawamura <i>et al.</i> 2007 Cole <i>et al.</i> 2007
VII	Ökade motoriska funktioner	1	11	3	Kawamura <i>et al.</i> 2007
VIII	Minskade nutritionsproblem	1	11	3	Edwards & Beck 2002
IX	Minskade depressioner	2	22	3	LeRoux & Kemp 2009 Johnson <i>et al.</i> 2008

¹Evidensgrad tre utesluts ur resultatet på grund av dess låga reliabilitet

3.1 Resultat som vilar på ett starkt vetenskapligt underlag

3.1.1 Djurterapi ökar kommunikation och social interaktion

Enligt LeRoux och Kemp (2009) uppmuntrar djurterapi till ökat samspel mellan de boende på äldreboendet och även mellan personal och boende. Djurterapin bröt ned murarna hos de boende genom att de började prata med varandra om gamla minnen. Detta innebar att den *sociala interaktionen* (I; tabell 2) ökade. Edwards och Beck (2002) undersökte främst om boende med alzheimer ökade sitt nutritionsintag när de stimulerades visuellt av ett akvarium vid måltiderna. Under studiens gång framkom det att akvariet även blev ett samtalsämne som stimulerade till *ökad kommunikation* (I; tabell 2) mellan boenden och besökare (*ibid.*). Kawamura, Niiyama och Niiyama (2009) uppfattade att djurterapin påverkade relationen mellan boende, personal och besökare. Att boende fick besök av hundar skapade ett sätt att kunna uttrycka sig gentemot varandra på boendet och mot volontärer som skötte hundarna. Kawamura *et al.* (2009) tog också upp att de boende fick ett ökat socialt intresse för sina grannar på boendet, detta ledde till en stärkt *social interaktion* (I; tabell 2) där de pratade om hundarna eller om vardagliga saker. Djurterapi visade sig vara en katalysator hos patienter med afasi genom att det gav *ökad kommunikation och social interaktion* (I; tabell 2), detta framgick i en studie av LaFrance, Garcia och Labreche (2006). Mannen som ingick i studien hade afasi och var tyst, inåtriktad och sökte inte kontakt med andra människor. Efter två månaders djurterapi med en hund, som han hade med sig under samtal och promenader på avdelningen, visade mannen prov på en *ökad kommunikation och social interaktion* (I; tabell 2) (*ibid.*). (BILAGA V)

3.1.2 Djurterapi leder till ökad självkänsla

Berget, Ekeberg och Braastads (2008) studie gick ut på att utreda om patienter med psykiska åkommor får arbeta och ta hand om djur på en bondgård, så har detta inflytande på deltagarnas egenvärde, känsla av sammanhang (KASAM); ansvar för djuren på bondgården. Detta ledde till *ökad självkänsla* (II; tabell 2) hos deltagarna, vilket ej var fallet i kontrollgruppen (*ibid.*). I studien av Kawamura *et al.* (2009) framkom ett tema om *ökad självkänsla* (II; tabell 2). De boende fick under en period av två år vara med och ta hand om hundar och utföra mindre dagliga sysslor som att mata, kamma och klappa dem. Detta ledde till att de boende uttryckte sig på ett självsäkert sätt gällande hunden de haft hand om som till exempel ”jag har uppfostrat den här hunden” (*ibid.*). I LaFrances *et al.*(2006) studie blev deltagaren mer utåtriktad, vilket ledde till ett ökat välmående och *ökad självkänsla*

(II; tabell 2). (BILAGA V)

3.1.3 Djurterapi leder till förbättrade emotionella funktioner

I en studie av Kawamura, Niiyama och Niiyama (2007), som handlade om djurterapi med hund, togs två personfall upp. Det första fallet var en äldre dam som var aggressiv och utåtagerande mot personal och andra boende. Efter sex månaders djurterapi kunde personalen se att hennes aggressivitet och utåtagerande minskade gentemot människor runt henne och hon blev lugnare. Det andra personfallet var en äldre man som var passiv och hade svårt att koncentrera sig på samma sak en längre stund. Efter 12 månader med djurterapi blev han mer öppen, gladare samt kunde koncentrera sig under längre stunder. Det främsta resultatet i studien var att djurterapi förbättrade de äldres *emotionella funktioner* (III; tabell 2). I en annan studie av Kawamura *et al.* (2009) påvisas att djurterapi stimulerar de *emotionella funktionerna* (III; tabell 2) genom att den bryter de vardagliga rutinerna på äldreboendet. De äldre i studien kände sig positivt stimulerade och såg fram emot djurbesök. Djurbesöket kom att bli den viktigaste stunden i vardagen vilket ledde till att de boende blev gladare i allmänhet (*ibid.*).

(BILAGA V)

3.1.4 Djurterapin ökar samspelet mellan djur och människa

Berget *et al.* (2008) fann att patienter med de största positiva effekterna av djurterapi var de som hade *ökat samspel med djuren* (IV; tabell 2). De som hade mest kontakt med djuren visade ökade bemästringsstrategier och positiv inverkan på humöret (*ibid.*). I Kawamura *et al.* (2009) sågs att de boende interagerade med hundarna på en nivå där de kände att de spelade en speciell roll i hundens liv. Studien visar att varje medverkande anknöt en viss hund och fäste sig vid den under studiens gång. Detta trots att de endast träffade hundarna två gånger i månaden (*ibid.*). Banks, Willoughby och Banks (2008) jämförde skillnader i interaktion med AIBO i jämförelse med en levande hund. De boende visade en hög grad av tillgivenhet till både den levande hunden och AIBO. De som fick träffa den levande hunden visade en lite högre tillgivenhet till densamma än de som träffade AIBO, men den skillnaden var inte statistiskt signifikant (*ibid.*). (BILAGA V)

4 Diskussion

4.1 Sammanfattning av huvudresultat

Syftet med föreliggande litteraturstudie var att utforska effekter som djurterapi har på den äldre människans hälsa och välbefinnande. Studiens frågeställning var att ta reda på vilka effekter djurterapin gav hos den äldre människan. I resultatet kom det fram att djurterapins positiva psykiska omvårdande effekter bestod av att den förhöjde *självkänslan* samt ökade *kommunikationen* och den *sociala interaktionen*. Det visade sig också att djurterapin förbättrade de *emotionella funktionerna* samt ökade *samspelet mellan djur och människa*. Resultatet visade att djurterapins effekter vilade på starkt vetenskapligt underlag.

4.2 Resultatdiskussion

4.2.1 Djurterapi ökar kommunikation och social interaktion

Kommunikation och social interaktion är en inverkan som djurterapi har på den äldre människan enligt LeRoux och Kemp (2009), Edwards och Beck (2002), Kawamura *et al.* (2009) samt LaFrance (2006). I artiklarna använder man sig av hundar och fiskar i experimenten och man vänder sig till olika målgrupper. LaFrance (2006) belyste hundens förmåga att rehabilitera en människa som fått afasi efter en stroke. Hunden användes som ett medel för att stimulera patientens kontaktsökande förmåga till andra människor genom att den spelade rollen av en bro i den sociala kontakten. Enligt Kawamura *et al.* (2009) hjälpte hundens närvaro till så att de boende upptäckte varandra och började kommunicera mer med varandra. Samma sak skedde enligt Edwards och Beck (2002); där målgruppen utgjorde dementa och djurterapin bestod av ett akvarium. En jämförelse mellan två grupper företogs, där den ena gruppen fick se en affisch föreställande ett akvarium och den andra fick vistas vid ett riktigt akvarium (*ibid.*). De med akvariet erhöll i högre grad positiv effekt. I och med detta visas att djur inte kan bytas ut mot en bild då även en människa med demens kan uppfatta skillnaden. Kawamura *et al.* (2009) bevittnade även att de boende fick kontakt med världen utanför äldreboendet genom volontärerna som följde hundarna. Kontakten byggdes succesivt upp ju mer man fick träffa hundarna. Skribenterna tycker att detta kan jämföras med att en människa är ute och går med sin hund i en park, då kontakten tilltar med människor i omgivningen tack vare hunden. En människa som är ute och går utan hund får inte denna *kommunikation och sociala interaktion* då hunden inte finns med och skapar kontaktbron på samma sätt. Skribenterna betonar att den *sociala interaktionen* bör stimuleras eftersom denna

är viktigt för människans psykiska hälsa och att djurterapi är ett användbart redskap för detta ändamål.

4.2.2 Djurterapi leder till ökad självkänsla

Berget *et al.* (2008), Kawamura *et al.* (2009) och LaFrance *et al.* (2006) visade att ansvar för och umgänge med djur skapar en *ökad självkänsla*. Berget *et al.* (2008) påtalar även att en ökad känsla av sammanhang (KASAM) uppkommer hos människor med psykiska åkommor (*ibid.*). Detta kan enligt skribenterna även relateras till alla människor med eller utan psykiska åkommor. Den äldre människan är i stort behov av att känna sammanhang i livet eftersom kontaktnätet blir mindre ju äldre en människa blir. Många relationer försvinner ju äldre en människa blir, då vänner och bekanta kan hinna dö innan man själv dör. I Kawamura *et al.* (2009) påvisas vikten av att den äldre människan mår bra av att känna sig behövd och uppskattad. Detta upptäcktes genom att försökspersonerna fick bli vårdare till hunden och sköta om de dagliga sysslorna. Detta gjorde att människornas karaktär och egenvärde stärktes. Även Berget *et al.* (2008) visade att personer med lågt självförtroende fick *ökad självkänsla* genom att ta ansvar för djur på en bondgård. LaFrances *et al.* (2006) studie avslöjade att en man med afasi upplevde *ökad självkänsla* när han fick berätta för människor, som kom fram till honom, om hunden som om han vore dess ägare. Hunden reducerade språkbarriärer som kan uppstå hos en människa med afasi (*ibid.*). Skribenterna anser att djur, speciellt hundar, kan öka självkänslan hos människor som förlorat den, genom kontakten som skapas genom hunden. Att sköta om ett djur kan ge ökad självkänsla då det naturliga ansvaret som kommer genom att sköta om en levande varelse kan ha en stor inverkan på människans utveckling.

4.2.3 Djurterapi leder till förbättrade emotionella funktioner

I studierna av Kawamura *et al.* (2007 och Kawamura *et al.* (2009) sågs en förbättring genom djurterapi i de emotionella funktionerna hos den äldre människan. Deltagare som hade sömnbesvär fick bättre rutiner och sov bättre utan att ta mediciner efter djurterapi. De emotionella murarna som fanns hos vissa deltagare reducerades och man kom att bli öppnare, gladare och mer rofylld samt mindre aggressiv. Att umgås med djur kan skänka människan glädje och ge en lugnare tillvaro trots det moderna samhällets stress (*ibid.*). Skribenterna poängterar att det dock finns en negativ upplevelse förknippad med att ha ett djur och det är när djuret plötsligt dör eller måste avlivas. Ju större emotionell kontakt med djuret desto större blir sorgarbetet. Det är i sig inte negativt då sorgen beror på att man förlorat en nära vän och livskamrat. Skribenterna kan här se att djurterapi spelar en viktig roll hos den äldre människan

då djur tenderar att ha en lugnande effekt på individen vilket kan leda till *förbättrade emotionella funktioner*.

4.2.4 Djurterapi ökar samspelet mellan djur och människa

Forskning av Berget *et al.* (2008), Kawamura *et al.* (2009) och Banks *et al.* (2008) visade att ett ökat samspel mellan djur och människa ger positiv effekt på människans egna bemästringsstrategier. I Kawamura *et al.* (2009) och Banks *et al.* (2008) sågs en stegrad tillgivenhet till hundarna som var med i studien. Banks *et al.* (2008) jämförde den konstgjorda AIBO med en levande hund på ett äldreboende. Tillgivenhet visades även till robothunden, dock inte i samma utsträckning som till den levande hunden. Här kan skribenterna dra en slutsats att det inte endast krävs levande djur i terapisyfte utan även artificiella konstruktioner kan tjäna ett ändamål. Det finns än så länge inte så många allergiker i den äldre befolkningen, vilket är ett förhållande som kan ändras när de yngre generationerna blivit äldre (Hjälpmiddelsinstitutet, 2006). Då kommer kanske på liknande sätt förhoppningsvis tekniken att ha utvecklats i högre grad och tillgången till artificiella konstruktioner för allergiker kan ha ökat. Just nu är det levande djuret det bästa alternativet. Emellertid, det finns risk för zoonoser i samspelet mellan djur och människa och då kan artificiella konstruktioner tjäna som ett bra alternativ för dem som är rädda för smittspridning. *Samspelet mellan djur och människa* kan bryta den enformiga vardagen som många äldre upplever på ett äldreboende, därför anser skribenterna att något så enkelt som en huskatt skulle kunna förändra tillvaron för den äldre människan.

4.3 Omvårdnadsteoretisk diskussion

I studien användes Rosemarie Rizzo Parse's omvårdnadsteori "Human becoming" som handlar om mänsklig utveckling för att uppnå hälsa. Parse teori tar upp nio antaganden som handlar om människan och hälsa. Fyra antaganden inriktar sig på hälsa som mänsklig utveckling och resterande fem inriktar sig på människan (tabell 1, BILAGA IV). Från dessa antaganden har hon skapat tre viktiga principer; mening, rytmicitet och samtranscendens och varje princip omfattar tre viktiga begrepp (figur 1). Skillnaden mellan Parse teori och andra omvårdnadsteorier är att hon ser människan som något annat än summan av sina delar. Det innebär att hon inte delar upp människan i olika områden såsom själ, miljö och kropp utan menar att allt detta hör ihop i en helhet. Den intersubjektiva processen är enligt Parse en mänsklig utveckling där människan överskrider gränserna för sina egna möjligheter. Enligt Parse är intersubjektivt något som sker mellan två separata väsen, hon menar på att det inte

behöver vara mänskliga väsen utan även andra element i universum. Hon talar även om att det alltid finns en risk, som att bli dömd, vid interaktion med andra människor (Johnson *et al.* 1995). Ett element skulle enligt skribenterna kunna innebära ett djur som till exempel samhörighet med en hund. Mellan människa och djur är kommunikationen ”ren” och oklanderlig på grund av att risken att bli dömd av djuret är minimerad. Detta då djuret är ett objektivt väsen i relationen till människan, förutsatt att djuret inte varit utsatt för negativ påverkan som lett till att tilliten till människor reducerats.

I relationen mellan människor så uppenbara-döljer sig människan, detta innebär att man visar en del av sin personlighet samtidigt som en annan del döljs. Beroende på vilken relation det är så uppenbara-döljer människan olika sidor av sin personlighet (Johnson *et al.* 1995). Djuret är enligt skribenterna det enda väsen som verkligen får uppleva människans alla sidor, eftersom människan inte behöver uppenbara-dölja sig för djuret. Omvårdnad är något som Parse definierar som ”*en diciplin inriktad på studiet av människors hälsa i samspelet med deras miljö*” (Johnson *et al.* 1995 s. 68). Djurterapi integrerat med Parse teori kan då spela en stor roll i vården av den äldre människan då djuren stimulerar miljön och aktiverar den äldre människan. Emellertid är omvårdnadsprocessen något som Parse avvisar eftersom hon menar att det inte finns belägg för den i omvårdnadsvetenskapen. Hon förordar istället tre processer för praktisk omvårdnad och dessa består i att utveckla (klargöra situationen som den ter sig), delta (vara med i patientens hälsoprocess) och överskrida (medverka i de förändringar som orsakas av sjukdom), (Johnson *et al.* 1995). Även om skribenterna tycker att Parses teori skiljer sig från andra omvårdnadsteorier så är målet i teorin att sjuksköterskan skall vägleda patienten i dennes val så att livskvalitet uppnås.

4.4 Metoddiskussion

Denna studie genomfördes som en systematisk litteraturstudie. Med sökorden **animal-assisted, therapy, elderly** och **nurs*** söktes artiklar ur Högskolan Dalarnas bibliotek via databaserna ELIN och CHINAL. Sökorden valdes då de motsvarar studiens syfte och frågeställning. Det valdes ut 15 artiklar och av dessa var tre kvalitativa och tolv kvantitativa. Publiciteten för artiklarna i föreliggande studie var mellan år 2000-2010, detta för att inkludera relativt ny forskning och av språkliga skäl användes artiklar skrivna på engelska. Artiklarna kvalitetsgranskades med modifierade granskningsmallar efter förlagor av Forsberg och Wengström (2003) och Willman *et al.* (2006). Av de 15 valda artiklarna var det nio som uppfyllde 60 % i kvalitetsgranskningen. De effekter som sedan framkom evidensgraderades

efter rekommendationer av Bahtsevanis (2008) och de som uppfyllde evidensgrad 1 användes i resultatet. Då mätinstrument användes för artikelgranskning så anser skribenterna att studiens validitet var säkrad. Studiens tillförlitlighet och mellanbedömarreliabilitet stärktes då skribenterna var eniga i kvalitetsgranskningen, evidensgraderingen samt gällande resultatets slutsatser. Då skribenterna, vid uppsatsskrivandet, har använt sig av de mallar och riktlinjer som fanns tillgängliga så anser de att den externa validiteten är säkrad. Studien är reliabel då angivna metoder finns beskrivna, vilket gör att den är replikerbar och liknande resultat kommer att kunna erhållas. För att få tips på relevant litteratur till studien upprättades kontakt med Barbro Beck-Friis (Muntlig kommunikation; 2009-11-03). Syftet och frågeställningen som inbegrep att utforska vilka effekter djurterapi har på den äldre människans psykiska hälsa och välbefinnande besvarades väl.

4.5 Förslag till fortsatt forskning

Då studien inriktats på den äldre människan har urval av artiklar varit begränsat. Skribenterna skulle vilja se mer forskning om djurterapi för äldre i Sverige samt forskning om djurterapis inverkan på den äldre människans fysiska funktioner. Forskning inriktat på zoonoser och hygienrutiner är också av vikt för att frambringa goda hygieniska riktlinjer för att minimera riskerna med smittspridning i användningen av djurterapi.

4.6 Studiens kliniska betydelse

Sjuksköterskans omvårdnadsuppgifter i äldreomsorgen är att frambringa ett gott liv och en trygghet tillvaro för de äldre. Många äldre på äldreboenden upplever ensamhet och får inte alltid den uppmärksamhet som behövs för att må bra. Föreliggande studies resultat visar att djurterapi skulle kunna vara ett bra komplement till dagens omvårdnad då djuren fyller funktioner som inte andra människor kan fylla, det vill säga att finnas nära och att vara en kär vän.

4.7 Konklusion

Föreliggande studies syfte var att utforska effekter som djurterapi har på den äldre människans hälsa och välbefinnande. Det resultatet visade att djurterapi hade positiv inverkan på den äldre människans *självkänsla* och *emotionella funktioner* samt ökade *kommunikationen* och den *sociala interaktionen*. Det visade sig också att djurterapin förbättrade samt ökade *samspelet mellan djur och människa*. Resultatet diskuterades utifrån omvårdnadsteoretikern Rosemarie Rizzo Parse's terminologi. "Human Becomings" teoretiska förankring sågs som ett bra underlag för djurterapins funktionsduglighet i omvårdnaden.

Djurterapi har det senaste decenniet aktualiserats allt mer genom en ökad forskning på området. Forskningen kommer förhoppningsvis över tid att leda till större acceptans och så småningom även ett utbrett användningsområde inom vården. Skribenterna anser att alla har rätt till värdiga sista år i livet, här har djurterapin en viktig roll och kan bidra till att den äldre människan får ett liv med hög kvalitet, fyllt av glädje och kärlek.

5 Referenslista

5.1 Litteraturförteckning

Antonovsky, A. (2005). *Hälsans mysterium*. Stockholm: Natur och Kultur.

*Banks, M. R., Willoughby, L., & Banks, W. A. (2008). Animal-Assisted Therapy and Loneliness in Nursing Homes: Use of Robotic versus Living Dogs. *American Medical Directors Association*, 9, 173-177.

Barvefjord, U., & Rasehorn, E. (2003). *Må bra med djur*. Stockholm: Bilda/Naturia

Bathsevani, C. (2008) Avhandling: *In Search of Evidence-Based Practices*. Malmö: Holmbergs.

Beck-Friis, B., Strang, P., & Beck-Friis, A. (2007). *Hundens betydelse i vården*. Växjö: Grafiska Punkten.

*Berget, B., Ekeberg, Ö., & Braastad, B. O. (2008). Animal-assisted therapy with farm animals for persons with psychiatric disorders: effects on self-efficacy, coping ability and quality of life, a randomized controlled trial. *Clinical Practice and Epidemiology in Mental Health*, 4(9).

Bergman Stamblewski, A. (2008). *Äldres miljöer för fysisk aktivitet- samhällsplanering för ökad fysisk aktivitet och ett hälsosamt åldrande*. Kalmar: Lenanders Grafiska AB.

*Cole, K. M., Gawlinski, A., Steers, N., & Kotlerman, J. (2007) Animal-Assisted Therapy in Patient Hospitalized with Heart Failure. *American Journal of Critical Care*, 16(6).

*Edwards, N. E., & Beck, A. M. (2002). Animal-Assisted Therapy and Nutrition in Alzhemier`s Disease. *Western Journal of Nursing Research*, 24(6), 697-712.

Fogle, B. (1988). *Vi och våra sällskapsdjur*. Borås: Bokförlaget Legenda AB.

Forsberg, C., & Wengström, R. (2003). *Att göra systematiska litteraturstudier: Värderingar analys och presentation av omvårdnadsforskning*. Stockholm: Natur och kultur.

---

*Artiklar i resultatet

Hjälpmiddelsinstitutet. 2006. Allergi.

Tillgänglig: <http://www.hi.se/sv-se/Arbetsomraden/Statistik/Antalet-personer-i-Sverige-med-respektive-skador-sjukdomar-och-funktionsnedsattningar/Allergi/> 2009-11-13

Hultman, S-G. (2008). *Djur I Vården*. Vårdalinstitutets Tematiska rum: Kultur i vård och omsorg. Tillgänglig:

<http://www.vardalinstitutet.net/documentarchive/1168/1575/3439/4256/4282/7303.pdf?objectId=11189> 2009-10-29

ICN:s Etiska Kod För Sjuksköterskor. 2009

Tillgänglig: <http://www.icn.ch/icncodeswedish.pdf> 2009-10-29

*Johnson, R.R., Meadows, R. L., Haubner, J. S., & Sevedge, K. (2008). Animal-Assisted Activity Among Patients With Cancer: Effects on Mood, Fatigue, Self-Perceived Health, and Sense of Coherence. *Oncology Nursing Forum*, 35(2), 225-232

Johnson Lutjens, L, R., Bunting, S., & Marchione, J. (1995). *Omvårdadsteorier I*. Lund: Studentlitteratur

Johnson, R., Odendaal, J., & Meadows, R. (2002) Animal-Assisted Interventions Research: Issues and Answers. *Western Journal of Nursing Research*, 24(4), 422-440.

*Kawamura, N., Niiyama, M., & Niiyama, H. (2007). Long-Term Evaluation of Animal-Assisted Therapy for Institutionalized Elderly People: A Preliminary Result. *Psychogeriatrics*, 7, 8-13.

*Kawamura, N., Niiyama, M., & Niiyama, H. (2009). Animal-Assisted Activity: Experiences of Institutionalized Japanese Older Adults. *Journal of Psychosocial Nursing*, 47(1).

*LaFrance, C., Garcia, L. J., & Labreche, J. (2006). The Effect of a Therapy Dog on the Communication Skills of an Adult with Aphasia. *Journal of Communication Disorders*, 40, 215-224.

*LeRoux, M. C., & Kemp, R. (2009). Effect of a Companion Dog on Depression and Anxiety Levels of Elderly Residents in a Long-Term Care Facility. *Psychogeriatrics*, 9, 23-26.

---

*Artiklar i resultatet

Morrison, M. L. (2007). Health Benefits of Animal Assisted Interventions. *Complementary Health Practice Review*, 12(51).

Även tillgänglig: <http://chp.sagepub.com/cgi/content/abstract/12/1/51> 2009-10-29

Nationalencyklopedin. 2009. Äldreboende.

Tillgänglig: <http://www.ne.se/lang/%C3%A4ldreboende> 2009-10-22

Nightingale, F. (1860). *Notes on nursing: what it is and what it is not*. New York: D. Appleton and Company.

Norling, I. (2002). *Djur i Vården. Om hur sällskapsdjur kan påverka äldres hälsa och livskvalitet, egenvård och oberoende, avlasta och förbättra vård och omsorg, sänka vårdkostnader och förbättra personalens arbetsmiljö*. Göteborgs Universitet: Sektionen för vårdforskning vid Sahlgrenska sjukhuset.

Rizzo Parse, R. (1995). *Illuminations: The Human Becoming Theory in Practice and Research*. Chicago; Illinois. Jones & Bartlett Publishing, Incorporated and National League for Nursing.

Statens beredning för utvärdering av medicinsk metodik. 2009. Evidensbaserad Vård

Tillgänglig: <http://www.sbu.se/sv/Evidensbaserad-varld/> 2010-01-09

Sony Corporation. 1999. AIBO.

Tillgänglig: http://www.sony.net/SonyInfo/News/Press_Archive/199905/99-046/index.html
2009-10-22

Statens veterinärmedicinska anstalt. 2009. Zoonoser.

Tillgänglig: <http://www.sva.se/navigera/Djurhalsa/Zoonoser/> 2009-10-26

The International Consortium of Parse Scholars (ICPS). 2009.

Tillgänglig: <http://www.humanbecoming.org/site/default.html> 2009-10-28

Velde, B., Cipriani, J., & Fisher, G. (2005). Resident and therapist views of animal-assisted therapy: Implications for occupational therapy practice. *Australian Occupational Therapy Journal*, 52, 43-50.

Willman, A., Stoltz, P., & Bahtsevani, C. (2006). *Evidensbaserad omvårdnad*. Andra upplagan. Ungern: Studentlitteratur

Wolff, A.I., & Frishman, W. H. (2004). Animal-Assisted Therapy in Cardiovascular Disease. *Integrative Medicine*, 4(2), 131-4.

6 BILAGOR

6.1 BILAGA I

GRANSKNINGSMALL FÖR KVALITETSBEDÖMNING av KVANTITATIVA STUDIER

	Fråga	Ja	Nej
1	Motsvarar titeln studiens innehåll?		
2	Återger abstraktet studiens innehåll?		
3	Ger introduktionen en adekvat beskrivning av vald problematik?		
4	Leder introduktionen logiskt fram till studiens syfte?		
5	Är studiens syfte tydligt formulerat?		
6	Är frågeställningarna tydligt formulerade?		
7	Är designen relevant utifrån syftet?		
8	Finns inklusionskriterier beskrivna?		
9	Är inklusionskriterierna relevanta?		
10	Finns exklusionskriterier beskrivna?		
11	Är exklusionskriterier relevanta?		
12	Är urvalsmetoden beskriven?		
13	Är urvalsmetoden relevant för studiens syfte?		
14	Finns populationen beskriven?		
15	Är populationen representativ för studiens syfte?		
16	Anges bortfallets storlek?		
17	Kan bortfallet accepteras?		
18	Anges var studien genomfördes?		
19	Anges när studien genomfördes?		
20	Anges hur datainsamlingen genomfördes?		
21	Anges vilka mätmetoder som användes?		
22	Beskrivs studiens huvudresultat?		
23	Presenteras hur data bearbetats statistiskt och analyserats?		
24	Besvaras studiens frågeställningar?		
25	Är studien etiskt granskad eller diskuteras etiken?		
26	Beskriver författarna vilka slutsatser som kan dras av studieresultatet?		
27	Diskuterar författarna studiens interna validitet?		
28	Diskuterar författarna studiens externa validitet?		
Summa			

Max poäng: 28

Erhållen poäng

Kvalitet:

låg

medel

hög

6.2 BILAGA II

GRANSKNINGSMALL FÖR KVALITETSBEDÖMNING av KVALITATIVA STUDIER

	Fråga	Ja	Nej
1	Motsvarar titeln studiens innehåll?		
2	Återger abstraktet studiens innehåll?		
3	Ger introduktionen en adekvat beskrivning av vald problematik?		
4	Leder introduktionen logiskt fram till studiens syfte?		
5	Är studiens syfte tydligt formulerat?		
6	Är frågeställningen tydligt formulerad?		
7	Är den kvalitativa metoden beskriven?		
8	Är designen relevant utifrån syftet?		
9	Finns inklusionskriterier beskrivna?		
10	Är inklusionskriterierna relevanta?		
11	Finns exklusionskriterier beskrivna?		
12	Är exklusionskriterierna relevanta?		
13	Är urvalsmetoden beskriven?		
14	Är urvalsmetoden relevant för studiens syfte?		
15	Är undersökningsgruppen beskriven?		
16	Är undersökningsgruppen beskriven avseende bakgrundsvariabler?		
17	Anges var studien genomfördes?		
18	Anges när studien genomfördes?		
19	Anges vald datainsamlingsmetod?		
20	Är data systematiskt insamlade?		
21	Presenteras hur data analyserats?		
22	Är resultaten trovärdigt beskrivna?		
23	Besvaras studiens syfte?		
24	Beskriver författarna vilka slutsatser som kan dras av studieresultatet?		
25	Diskuterar författarna studiens trovärdighet?		
26	Diskuterar författarna studiens etiska aspekter		
27	Diskuterar författarna studiens kliniska värde?		
28	Är bakgrundsvariablerna för undersökningsgruppen beskrivna?		
Summa			

Max poäng: 28

Erhållen poäng

Kvalitet:

låg

medel

hög

6.3 BILAGA III

Gradering av evidensstyrka vid formulering av slutsatser ur Bahtsevani (2008).

Evidensgrad I: Starkt vetenskapligt underlag. Minst två studier med hög kvalitet, eller en systematisk review/meta-analys med hög kvalitet.

Evidensgrad II: Måttligt vetenskapligt underlag. En studie med hög kvalitet och minst två studier med måttlig kvalitet.

Evidensgrad III: Begränsad vetenskapligt underlag. En studie med hög kvalitet eller minst två studier med måttlig kvalitet.

Evidensgrad IV: Otillräckligt vetenskapligt underlag. En studie med måttlig kvalitet och/eller studier med låg kvalitet.

Baserad på Britton (2000) i sin tur modifierat Centre for Evidence Based Medicine (1998) och Scottish Intercollegiate Guidelines Network (2000).

6.4 BILAGA IV

Tabell 1

Human Becomings 9 antaganden

Antagande 1	<i>"Människan samexisterar med universum och deltar i samkonstruktionen av rytmiska mönster i detta universum"</i>
Antagande 2	<i>"Människan är en öppen varelse som fritt väljer mening i situationen och tar ansvar för sina beslut"</i>
Antagande 3	<i>"Människan är en levande helhet som kontinuerligt deltar i samkonstruktionen av relationsmönster"</i>
Antagande 4	<i>"Människan transcenderar multidimensionellt gränserna för sina möjligheter"</i>
Antagande 5	<i>"Mänsklig utveckling är en öppen process som upplevs av människan"</i>
Antagande 6	<i>"Mänsklig utveckling är en process av rytmisk samkonstruktion av den ömsesidiga relationen mellan människa och universum"</i>
Antagande 7	<i>"Mänsklig utveckling består i människans mönster för prioritering av värden"</i>
Antagande 8	<i>"Mänsklig utveckling är en intersubjektiv process där människan transcenderar gränserna för sina möjligheter"</i>
Antagande 9	<i>"Mänsklig utveckling är att växa som människa"</i>

(Johnson et al. 1995 s. 56-58)

6.5 BILAGA V

Tabell 3. Sammanfattning av samtliga granskade artiklar som uppfyllt 60 % eller mer i kvalitetsgranskningen.

<i>Författare</i>	<i>Tryckår</i>	<i>Land</i>	<i>Syfte</i>	<i>Design</i>	<i>Data insamlingsmetod</i>	<i>Deltagare n</i>	<i>Sammanfattning</i>	<i>Kvalitet poäng</i>	<i>Symbol</i>
Banks, M., Willoughby, L., Banks, W.	2008	USA	Syftet var att utforska om AAT med AIBO reducerar ensamhet hos äldre samt jämföra skillnaden mot en levande hund.	Kvantitativ	Frågeformulär	38	Jämfört med kontrollgruppen så observerades att ensamheten minskade i grupperna som fick AAT med AIBO och levande hund.	Hög	IV, V
Berget, B., Ekeberg, Ö., Braastad, B.	2008	Norge	Syftet var att undersöka om AAT med bondgårdsdjur kan öka livskvalitet, självkänsla och copingstrategier hos personer med psykiska åkommor.	Kvantitativ	Frågeformulär	90	Efter sex månader kontakt med djuren sågs en ökning i självkänsla och ökade copingresurser i behandlingsgruppen, jämfört med kontrollgruppen där inga djur användes.	Hög	II, IV
Cole, K., Gawlinski, A., Steers, N., Kotlerman, J.	2007	USA	Syftet var att studera om AAT kan påverka och reducera fysisk och psykisk stress hos patienter med avancerat hjärtfel.	Kvantitativ	Registrering	76	Studien gjordes med tre kontrollgrupper varav en var med AAT. Det påvisades signifikanta skillnader i det systoliska blodtrycket i gruppen som fått AAT. Även reducerad ångest påvisas i den gruppen jämfört med de andra två grupperna.	Medel	VI
Edwards, N., Beck, A.	2002	USA	Syftet med studien var att undersöka om ett akvarium i matsalen kan påverka näringsintaget hos boende med demens.	Kvantitativ	Strukturerad observation	62	Akvariet stod så att de boende kunde studera fiskarna under måltiderna. Detta tillförde att det blev en lugnare atmosfär vid måltiderna samt att näringsintaget ökade.	Hög	I, VIII

<i>Författare Tryckår Land</i>	<i>År</i>	<i>Land</i>	<i>Syfte</i>	<i>Design</i>	<i>Data- insamlings- metod</i>	<i>Deltagare n</i>	<i>Sammanfattning</i>	<i>Kvalitet poäng</i>	<i>Symbol</i>
Johnson, R., Meadows, R., Haubner, J., Sevedge, K.	2008	USA	Syftet var att definiera effekten på humör, hälsa och KASAM av AAA hos patienter med cancer.	Kvantitativ	Frågeformulär	30	Studien innehöll tre kontrollgrupper, varav en innehöll AAA. Det fanns inga signifikanta skillnader mellan grupperna gällande humör, hälsa och KASAM.	Medel	IX
Kawamura, N., Niiyama, M., Niiyama, H.	2007	Japan	Syftet med studien var att utvärdera effekten av AAT på psykiska och beteendemässiga effekter under en längre period hos äldre på ett boende.	Kvantitativ	Strukturerad observation	10	Studien utvärderades efter sex respektive 12 månader. Efter sex månader hade de psykologiska funktionerna minskat men hade ökat vid sista utvärderingen. De boendes utagerande minskade och de blev lugnare efter 12 månader.	Hög	III, VI, VII
Kawamura, N., Niivama, M., Niivama, H.	2009	Japan	Syftet med studien var att få svar på frågan: Hur upplevde de äldre, som deltagit i AAA under två års tid, aktiviteten?	Kvalitativ	Intervjuer	8	Det kom fram sex teman under intervjuerna som handlar om relationen till hundarna. Deltagarna var positivt influerade av AAA. Hundarna gav dem en förändring i vardagen.	Hög	I, II, III, IV
LaFrance, C., Garcia, L., Labreche, J.	2006	Canada	Syftet med studien var att utforska om hundens närvaro, vid promenader på avdelningen, har inverkan på den sociala verbala och ickeverbala kommunikationen hos en person med afasi.	Kvantitativ	Strukturerad observation	1	Studien visar att djurterapi kan stimulera och uppmuntra till social verbal kommunikation. I denna studie ökade även patientens välbefinnande och han blev mer social gentemot patienter och personal.	Medel	I, II
LeRoux, M., Kemp, R.	2009	Sydafrika	Syftet med studien var att utforska om AAA har inverkan på ångest och depression på äldre på ett boende.	Kvantitativ	Frågeformulär	16	Studien innehöll en AAA grupp och en kontrollgrupp. Innan studien fanns inga signifikanta skillnader mellan grupperna i gällande depression och ångest. Studien visar att AAA har inverkan på depression.	Hög	I, IX